

ЗАГОРОДНЮК Н., БАЛІЦЬКА А.

**ДЕКОРАТИВНІ ЛІАНИ КВІТНИКІВ СЕЛА БЛАГОДАТНЕ
(ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ)**

Селище Радгоспне (з 18 лютого 2016 року – Благодатне) – селище Скадовського району Херсонської області, засноване 1910 року на місці хутора Гаваджино [1]. Декоративні рослини не є основною галуззю виробництва в межах Скадовського району та селища Радгоспне (Благодатне). Вони вирощуються місцевими мешканцями з власної ініціативи, виходячи з особистих естетичних уподобань. Експедиції територією села дозволили встановити, що серед використаних місцевими мешканцями груп декоративних рослин, крім традиційних для «кантрі»-стилю ґрунтових красивоквітучих однорічників, є конструкції з вертикальним озелененням.

Для подібних архітектурних форм використовують виткі рослини – ліани та ліаноїди. Ліанами називають велику групу рослин різних видів і ботанічних родів. Спільною ознакою для ліан є відносно слабе довге стебло, яке не здатне самостійно триматись в повітрі. Ліани бувають листопадними і вічнозеленими, дерев'янистими і трав'янистими одно- та багаторічниками, переважно тропічними і субтропічними рослинами [4, 7].

Дослідження групи рослин, що використовуються для вертикального озеленення у приватних садибах селища Благодатне, показало, що тут зростають 11 видів багаторічних ліан – дерев'янистих, чагарників і напівчагарників, багаторічних рослин. Вони представляють 7 родів, 7 родин, 7 порядків класу Двудольні відділу Покритонасінні (табл. 1). В спектрі родин декоративних проявилися типові риси антропогенних флор – значна роль моновидових родин (100%) і родів (42,83%). Також для даної групи проявляється відсутність яскраво вираженого переважання будь-якої родини. Означена властивість – наслідок того, що декоративні ліани є невеликою штучно виділеною групою в межах антропогенної флори.

Таблиця 1.

Таксономія декоративних ліан села Благодатне

Таксон (клас, підклас, порядок, родина)	Роди		Види	
	К-ть	%	К-ть	%
Відділ Покритонасінні (Magnoliophyta)				
Клас Магноліопсиди, або Двудольні (Magnoliopsida)				
Порядок Жовтецевоцвіті (Ranunculales)				
Родина Жовтецеві (Ranunculaceae)	1	14,3	2	18,2
Порядок Перцевоцвіті (Piperales)				
Родина Кірказонові (Aristolochiaceae)	1	14,2	1	9,1
Порядок Черсакоцвіті (Dipsacales)				
Родина Жимолостеві (Sargifoliaceae)	1	14,3	2	18,2
Порядок Аралієцвіті (Apiales)				
Родина Аралієві (Araliaceae)	1	14,3	2	18,2
Порядок Бобовоцвіті (Fabales)				
Родина Бобові (Fabaceae)	1	14,2	1	9,1
Порядок Розоцвіті (Rosales)				
Родина Коноплеві (Cannabaceae)	1	14,2	1	9,1
Порядок Губоцвіті (Lamiales)				
Родина Бігніонієві (Bignoniaceae)	1	14,3	2	18,1
Разом	7	100	11	100

Серед 11 видів декоративних ліан відзначені представники семи ареалогічних груп (рис. 1). Найбільшим за площею є ареал хмелю звичайного (*Humulus lupulus*), визначений як голарктичний. Решта ареалогічних груп, в переважній більшості, характеризують поширення досліджених декоративних рослин в різних регіонах Європи та Азії (європейсько-передньоазійський, європейсько-південносередземноморський, давньосередземноморський, ірано-туранський ареал). Таке походження відзначено у 6 видів ліан (54,5%).

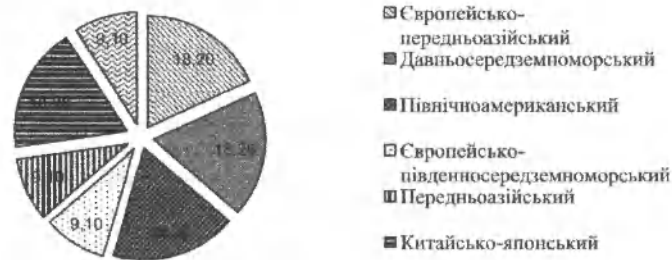

Рис. 1. Географія природних ареалів декоративних ліан с. Радгоспне.

У решти видів ареали поширення пов'язані з іншими материками. На долю східноазійських видів припадає лише 13,6%, на долю північноамериканських – 18,2%, вони є маркером ареалогічної неоднорідності дослідженої групи видів [2, 6, 7].

Серед декоративних ліан села Благодатне виділені представники трьох гігморф: мезоксерофіти, мезофіти, мезогірофіти (рис. 2).

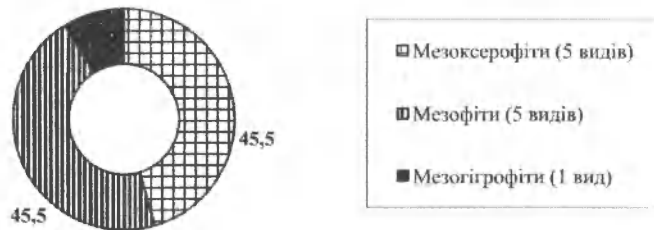

Рис. 2. Спектр гігморф досліджених декоративних ліан села Благодатне.

Переважають представники мезоксерофітної та мезофітної екоморф. **Мезофіти** загалом віддають перевагу ектопам з достатньо вологістю, відзначаються широким діапазоном екологічної толерантності. Мезофітами є 5 видів ліан (45,5%), наприклад, *Humulus lupulus* чи *Lonicera periclymenum*. **Мезоксерофіти**, проміжна екогрупа між мезофітами і ксерофітами, пристосовані до умов наявності в ґрунті менших, ніж оптимальні, запасів вологи. Культурні мезоксерофіти потребують періодичного поливу, особливо в період проростання

[3, 5]. Мезоксерофітів серед досліджених ліан 5 видів (45,5%). До них відносяться, наприклад, *Campsis grandiflora*, *Hedera helix*.

Мезогідрофіти – найчутливіші до повітряної і ґрунтової посухи гігморфи. Віддають перевагу місцезростанням з середньою зволоженістю, яка зберігається стабільно, та ділянкам з періодичним підтопленням. Декоративні мезогідрофіти дуже чутливі до поливу; поливати їх слід регулярно, висаджувати бажано на притінені ділянки квітників. Мезогідрофітом є лише ліана *Aristolochia macrophylla* (9,1%).

Серед 11 видів досліджених декоративних ліан присутні представники трьох основних геліоморф (рис. 3).

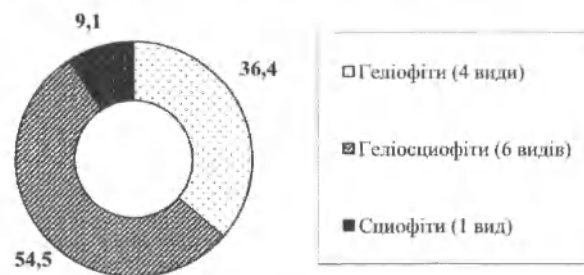

Рис. 3. Спектр геліоморф декоративних ліан села Благодатне.

Переважають **геліосциофіти** (6 видів, 54,5%). Такі рослини можуть зростати в умовах незначного затінення, наприклад, серед кущів. Геліосцифітні декоративні ліани – це *Wisteria sinensis*, *Hedera colhica*. Меншою є кількість **геліофітів**, які в межах природного ареалу мешкають в умовах достатнього або надмірного освітлення (4 види, 36,4%) [3]. Це, зокрема, *Clematis vitalba*. При плануванні квітників слід розташовувати геліофіти так, щоб вони отримували протягом дня максимальну кількість світла. 1 вид – *Lonicera periclymentum* – є **сциофітом** (9,1%). Сциофітами серед декоративних рослин здебільшого є багаторічники, що не витримують повного освітлення [7].

Таким чином, в цілому групу декоративної ліаноїдної флори села Благодатне можна охарактеризувати як таку, що походить з різних районів Європи і Азії, і має помітно переважаючої ареалогічної групи. Це переважно геліосциофітні і геліофітні, мезоксерофітні та мезофітні рослини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко М. Ф. Природа Херсонської області. Фізико-географічний нарис [Текст] / Відп. ред. М.Ф. Бойко. – К.: Фітоцентр, 1998. – 120 с.
2. Брукс Дж. Краткая энциклопедия садового дизайна [Текст] / Джон Брукс. – Москва: ЗАО «БММ», 2008. – 224 с.
3. Вакуленко В. В. Декоративное садоводство [Текст] / В.В. Вакуленко, М.Ф. Труевцева, В.В. Вакуленко. – Москва: Просвещение, 1982. – 143 с.
4. Завадская Л.В. Вертикальное озеленение [Текст] / Л.В. Завадська. – М.: Изд. Дом МСП, 2005. – 128 с.
5. Накаряков А. Цветоводство [Електронний ресурс] / режим доступу: http://nakaryakov.narod.ru/courses/rast_vo/zwet_vo.htm

Наука і методика. Збірка наукових і методичних праць, 2017, випуск 2.

6. Энциклопедия цветов для сада [Электронный ресурс] / Информационный портал «Ваш Сад» / Режим доступа: <http://www.vashsad.ua/encyclopedia-of-plants/flower-garden/>
7. GreenInfo.ru: Информационный портал по садоводству, цветоводству и ландшафтному дизайну [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.greeninfo.ru/>

Среди декоративных растений цветников села Благодатное обнаружено 11 видов декоративных лиан, представителей отдела Покрывосеменные. Преимущественно это виды европейского или азиатского происхождения, гемисциофитные мезофиты и мезоксерофиты.

Рекомендовано до друку кафедрою ботаніки Херсонського державного університету.

УДК 581.9 (477.72)

ЗУБАР Р.А.

РАРИТЕТНЕ ФІТОРІЗНОМАНІТТЯ ВІРЬОВЧИНОЇ БАЛКИ (ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ)

У природі України зареєстровано чимало видів рослин, які перебувають під загрозою знищення. Залежно від причин зменшення їхніх популяцій, виділяють кілька категорій: рідкісні, зникаючі, ендемічні і реліктові. Рідкісними вважають види з обмеженою кількістю популяцій, локалізовані в межах вузького ареалу, що не виявляють тенденцій до його змін, або розсіяно поширені окремими популяціями на значні території. Так, один і той самий вид може бути рідкісним в одній частині ареалу і звичайним на іншій території. Причини, які зумовлюють зменшення чисельності даного виду різні. Здебільшого це специфічність екологічних умов зростання. Деякі види рослин відтворюють незначну кількість нащадків або стали рідкісними внаслідок масової заготівлі разом із підземними органами (лікарські, декоративні) [1,3,5].

Вірьовчина – річка на півдні України, в Херсонській та Миколаївській областях, права притока Кошової. Бере свій початок біля села Новоіванівки Баштанського району Миколаївської області. Довжина річки 115 км (в межах Херсонської області – 53 км), ширина річища від 6 до 20 метрів, ширина заплави 100–800 метрів. В деяких місцях річка перетинається Ігулецькою зрошувальною системою, тому часто важко прослідкувати за її руслом. Річка протікає у Білозерському районі Херсонської області, а також м. Херсон. Впадає у р. Кошову. Через міські очисні споруди, що розташовані на правому березі річки Вірьовчиної, щорічно проходить 200–250 тис. м³ комунально-побутових та промислових вод міста, які після очищення і скидаються в цю річку. Певні проблеми технічного плану, що існують на очисних спорудах, зокрема, нечасне чищення біологічних ставків приводить до того, що велика кількість забруднювачів залишається в водах, які потрапляють у Вірьовчину [4].

Станом на червень 2010 р. Херсонською обласною санітарно-епідеміологічною станцією досліджено проби води річки. За результатами досліджень встановлено високу бактеріальну забрудненість води.

Нами досліджено раритетне фіторізноманіття Вірьовчиної балки в межах Херсонської області. Аналіз показав, що на території балки зустрічається 12 видів рідкісних рослин. В результаті входження в різні природоохоронні списки, вони займають в них позиції: Міжнародний список охорони природи МСОП – 0, Європейський Червоний список (ЄЧС) – 0, Червона книга України (ЧКУ) –

Херсонський державний університет

Наука і методика

Збірка наукових і методичних праць

Випуск 2

Херсон – 2017

ББК 746 58 (4 Укр – 4 Хес)

Н 34

Рекомендовано до друку кафедрою ботаніки Херсонського державного університету (пр. № 11 від 04.12.2017 р.) та редакційною колегією збірки наукових і методичних праць «Наука і методика» (пр. №2 від 07.12.2017 р.)

Н34 Наука і методика. Збірка наукових і методичних праць / Відп. ред. М.Ф.Бойко. – Херсон: Вид-во ПП Вишемирський В.С. – 2017. – Вип. 2. – 48 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Бойко М.Ф. – доктор біологічних наук, професор (відповідальний редактор)

Мойсієнко І.І. – доктор біологічних наук, професор

Карташова І.І. – кандидат педагогічних наук, доцент

Надточій І.І. – кандидат економічних наук, доцент

Мельник Р.П. – кандидат біологічних наук, доцент

Адреса редколегії:

Україна, 73000, Херсон, вул. Університетська, 27, к. 714.

тел. (0552) 32-67-54; E-mail: mikhailb.@i.ua